

ÇOCUK HAKLARINA DAİR 4991 KANUN NUMARALI PROTOKOL

Kanun No: 4991
Kabul Tarihi : 16.10.2003

MADDE 1. - 8 Eylül 2000 tarihinde New York'ta imzalanan ,Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol'ün ekli beyanlar yapılmak suretiyle onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME'YE EK ÇOCUKLARIN SİLAHLI ÇATIŞMALARA KATILMALARI İLE İLGİLİ İHTİYARİ PROTOKOL

İşbu Protokol'e taraf Devletler,

Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması için çaba gösterilmesi konusunda mevcut yaygın taahhüdün göstergesi olan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye verilen geniş desteğin *teşvikiyle,*

Çocukların haklarının özel korunma gerektirdiğini tekrar *teyid ederek* ve çocukların durumlarının ayırım yapılmaksızın, sürekli iyileştirilmesi ve bunun yanısıra, huzurlu ve güvenli koşullar altında gelişmelerinin ve eğitimlerinin sağlanması için çağrıda *bulunarak,*

Silahlı çatışmanın çocuklar üzerindeki zararlı ve yaygın etkisinden ve bunun kalıcı barış, güvenlik ve kalkınmaya yönelik uzun vadeli sonuçlarından *rahatsızlık duyarak,*

Silahlı çatışma durumlarında çocukların hedef alınmasını ve genellikle çok sayıda çocuğun bulunduğu okullar ve hastaneler gibi yerler dahil, uluslararası hukuk tarafından korunan hedeflere yönelik doğrudan saldırıları *kınayarak,*

Uluslararası Ceza Divanı Statüsü'nün kabul edilmesini ve Statü'nün, özellikle 15 yaşın altındaki çocukların askere yazılmasını ya da alınmasını veya uluslararası ya da uluslararası olmayan silahlı çatışmalarda faal olarak muhasamata katılım için kullanılmasını savaş suçları kapsamına almasını *not ederek,*

Dolayısıyla, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile tanınan hakların kullanılmasının daha da güçlendirilmesi için, çocukların silahlı çatışmaya dahil olmalarına karşı daha fazla korunmalarına ihtiyaç duyulduğunu *dikkate alarak,*

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 1. maddesinde, Sözleşme'nin amaçları açısından, çocuğa uygulanan kanun çerçevesinde daha erken yaşta rüşt kazanılmadıkça, *çocuk* tan 18 yaş altındaki her insanın kastedildiğini *kaydederek,*

Sözleşme'ye ek ihtiyari bir protokol ile, kişilerin silahlı kuvvetlere alınabilme ve hasmane davranışlara katılma yaşlarının yüksetilmesinin, çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarlarının öncelikle gözönüne alınması ilkesinin uygulanmasına etkin katkıda

bulunacağına *inanarak*,

Aralık 1995'de düzenlenen 26. Uluslararası Kızıllaç ve Kızılay Konferansı'nın, diğere hususların yanısıra, çatışma taraflarının, 18 yaş altındaki çocukların hasmane davranışlara katılmalarının önüne geçilmesi için mümkün olan her türlü adımı atmaları tavsiyesinde bulunduğunu *kaydederek*,

Haziran 1999'da, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün, diğere hususların yanısıra, çocukların silahlı çatışmalarda kullanılmak üzere zorla ya da zorunlu olarak askere alınmalarını yasaklayan 182 sayılı "En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi"nin oybirliğiyle kabulünü *memnuniyetle karşılayarak*,

Devletin silahlı kuvvetleri dışında kalan silahlı gruplarca, ulusal sınırların içinde veya sınıraşırı muhasamatta, çocukların silah altına alınmalarını, eğitilmelerini ve kullanılmalarını *şiddetle kınayarak* ve bu çerçevede çocukları asker olarak silah altına alanların, eğitenlerin ve kullananların sorumluluklarını *tanyarak*,

Silahlı çatışmadaki tarafların her birinin, uluslararası insancıl hukuk hükümlerine uyma yükümlülüğü bulunduğunu *hatırlatarak*,

Bu Protokol'ün, 51. madde dahil olmak üzere, Birleşmiş Milletler Andlaşması'nda yeralan hedef ve ilkeler ve insancıl hukukun ilgili kurallarına halel getirmediğini *vurgulayarak*,

Birleşmiş Milletler Andlaşması'nda yeralan hedeflere ve ilkelere tam olarak uyulmasına ve yürürlükteki insan hakları düzenlemelerinin gözetilmesine dayalı barış ve güvenlik koşullarının, çocukların özellikle silahlı çatışmalar ve yabancı işgali sırasında tam anlamıyla korunmaları için vazgeçilmez olduğunu *akılda tutarak*,

Ekonomik veya sosyal durumları ya da cinsiyetleri bakımından bu Protokol'e aykırı biçimde askere alınma ya da muhasamatta kullanılma konusunda özellikle duyarlı bir kesimi oluşturan çocukların özel ihtiyaçlarını *tanyarak*,

Çocukların silahlı çatışmalara dahil olmalarının kökeninde yatan ekonomik, sosyal ve siyasal nedenlerin dikkate alınmasının gerekliliğini *gözönünde bulundurarak*,

Bu Protokol'ün uygulanmasının yanısıra, silahlı çatışma mağduru olan çocukların fiziksel ve psiko-sosyal rehabilitasyonlarında ve sosyal açıdan topluma geri kazandırılmalarında uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi ihtiyacına *inanarak*,

Başta çocuklar ve çocuk mağdurlar olmak üzere toplumun, Protokol'ün uygulanmasına ilişkin bilgilendirici ve eğitici programların yaygınlaştırılmasına katılımını *teşvik ederek*,

Aşağıdaki hususlar üzerinde mutabık kalmışlardır:

Madde 1

Taraf Devletler silahlı kuvvetlerinin 18 yaşına erişmemiş mensuplarının hasmane davranışlara doğrudan doğruya katılmalarının önlenmesi için mümkün olan tüm önlemleri alacaklardır.

Madde 2

Taraf Devletler 18 yaşına erişmemiş kişilerin silahlı kuvvetlerine zorunlu olarak alınmamasını sağlayacaklardır.

Madde 3

1. Taraf Devletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 38. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen ulusal silahlı kuvvetlerine gönüllü asker alımı için asgari yaşı, anılan maddede yeralan ilkeleri gözönüne alarak ve Sözleşme'ye göre 18 yaşından küçüklerin özel korunmaya hakkı olduğunu kabul ederek, yıllar itibariyle yükselteceklerdir.

2. Her Taraf Devlet, işbu Protokol'ü onaylamasının veya Protokol'e katılmasının ardından, ulusal silahlı kuvvetlerine gönüllü asker alımına izin vereceği asgari yaşı belirten ve bu tarz askere alınımının zorlanmaması veya zorunlu kılınmaması için aldığı önlemleri tanımlayan bağlayıcı bir beyanı tevdi edecektir.

3. Ulusal silahlı kuvvetlerine 18 yaşın altındaki kişilerin gönüllü olarak alınmasına izin veren Taraf Devletler, asgari olarak aşağıdaki önlemleri almakla yükümlüdür:

(a) Bu koşullarda bir askere alım gerçekten gönüllü olmalıdır.

(b) Bu koşullarda bir askere alım ilgili kişinin ana-babasının veya yasal koruyucularının rızalarını bildirmesi suretiyle yapılır;

(c) Bu kişiler, bu koşullar altındaki bir askeri hizmetin içerdiği tüm görevler hakkında tam anlamıyla bilgilendirilmiş olmalıdır ve

(d) Bu kişiler, ulusal askeri hizmete kabul edilmeden önce yaşlarına dair güvenilir kanıtları ibraz etmelidirler.

4. Her Taraf Devlet, beyanını herhangi bir zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne bu amaçla yapacağı bir bildirimle güçlendirebilir. Genel Sekreter, sözkonusu bildirim hakkında tüm Taraf Devletlere bilgi verir. Sözkonusu bildirim Genel Sekreter tarafından alındığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

5. İşbu maddenin 1. fıkrasında yeralan yaş yükseltme koşulu, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 28. ve 29. maddeleri uyarınca Taraf Devletlerin silahlı kuvvetleri tarafından idare edilen veya bunların denetimi altında bulunan okullar için geçerli değildir.

Madde 4

1. Bir Devletin silahlı kuvvetleri dışında kalan silahlı gruplar, hiçbir koşul altında, muhasamatta 18 yaşın altındaki şahısları silah altına almamalı ve kullanmamalıdır.

2. Taraf Devletler bu tarz askere alım ve kullanımın önlenmesi için, bu tür uygulamaların yasaklanmasına ve suç addedilmesine yönelik yasal önlemlerin kabulü dahil, mümkün olan her türlü önlemi alacaklardır.

3. Sözkonusu Protokol'ün işbu maddesinin uygulanması bir silahlı çatışmanın herhangi bir

tarafının hukuki statüsünü etkilemeyecektir.

Madde 5

İşbu Protokoldeki hiçbir husus, bir Taraf Devletin mevzuatının ya da uluslararası düzenlemelerin ve uluslararası insalcıl hukukun çocuk haklarının yaşama geçirilmesine daha fazla katkıda bulunan hükümlerine hanel getirecek şekilde yorumlanmayacaktır.

Madde 6

1. Her Taraf Devlet, yetkileri çerçevesinde, bu Protokolün hükümlerinin etkin uygulanması ve yürütülmesini sağlamak amacıyla gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır.
2. Taraf Devletler, bu Protokolün ilkeleri ve hükümlerinin, yetişkinler ve çocuklarca aynı şekilde, uygun yollardan geniş biçimde bilinmesini ve tanınmasını sağlamayı yükümlenirler.
3. Taraf Devletler, bu Protokole aykırı olarak askere alınan veya muhasamatta kullanılan, yetkileri altındaki kişilerin terhis edilmeleri veya hizmetlerine başka bir şekilde son verilmesi için mümkün olan tüm önlemleri alacaklardır. Taraf Devletler, gerektiğinde, bu kişilere fiziksel ve psikolojik açıdan iyileşmeleri ve sosyal açıdan topluma geri kazandırılmaları için uygun tüm yardımı sağlayacaklardır.

Madde 7

1. Taraf Devletler, işbu Protokolün uygulanmasında, Protokole aykırı herhangi bir faaliyetin önlenmesi ve Protokole aykırı eylemlerin mağduru olan kişilerin rehabilitasyonu ve sosyal açıdan topluma geri kazandırılmaları da dahil olmak üzere, teknik işbirliği ve mali yardım yollarını da içeren şekilde işbirliğinde bulunacaklardır. Bu tarz yardım ve işbirliği, ilgili Taraf Devletler ve uluslararası kuruluşlar arasında danışmalar yoluyla tesis edilecektir.
2. Yardım yapabilecek durumda olan Taraf Devletler bu tür yardımları, mevcut çok taraflı, iki taraflı veya başka programlar yoluyla ya da bunların yanısıra, Genel Kurul kurallarına uygun olarak oluşturulan bir gönüllü fon aracılığıyla sağlayacaklardır.

Madde 8

1. Her Taraf Devlet, Protokolün kendisi açısından yürürlüğe giriş tarihi izleyen iki yıl içinde, Protokolün, hükümlerinin katılım ve askere almaya ilişkin olanlar da dahil olmak üzere, uygulanması için almış olduğu önlemlere ilişkin kapsamlı bilgi içeren raporu Çocuk Hakları Komitesi'ne sunacaktır.
2. Kapsamlı raporun verilmesinden sonra, her Taraf Devlet Çocuk Hakları Komitesi'ne sunduğu rapora Sözleşme'nin 44 üncü maddesi uyarınca bu Protokolün uygulanmasına ilişkin her türlü ilave bilgiyi ekleyecektir. Bunun dışında Protokol'e Taraf Devletler her beş yılda bir rapor sunacaklardır.
3. Çocuk Hakları Komitesi Taraf Devletlerden bu Protokolün uygulanmasına yönelik ilave bilgi talebinde bulunabilecektir.

Madde 9

1. İşbu Protokol Sözleşmeye Taraf olan veya Sözleşmeyi imzalamış bulunan herhangi bir Devletin imzasına açıktır.
2. İşbu Protokol onaya tabidir ve herhangi bir Devletin katılımına açıktır. Onay veya katılıma ilişkin belgeler Birleşmiş Milletler Genel Sekreterince saklanacaktır.
3. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Sözleşme ve Protokolün Saklayıcısı sıfatıyla, Sözleşmeye Taraf ve Sözleşmeyi imzalamış bulunan tüm Devletlere 3 üncü madde uyarınca yapılan her beyana, Protokolün onayına veya Protokol'e katılıma ilişkin bilgi verecektir.

Madde 10

1. İşbu Protokol onaylama veya katılıma ilişkin onuncu belgenin Saklayıcıya verilmesinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.
2. İşbu Protokol, onu onaylayan veya yürürlüğe girmesinden sonra katılan her Devlet bakımından, o Devletin onay veya katılım belgesini Saklayıcıya verdiği tarihten bir ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 11

1. Herhangi bir Taraf Devlet işbu Protokolü Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yapacağı yazılı bir bildirimle, herhangi bir zamanda feshedebilir. Bunun üzerine Genel Sekreter, Sözleşmeye Taraf diğer Devletleri ve Sözleşmeyi imzalamış bulunan tüm Devletleri bu konuda bilgilendirir. Fesih, bildirim Gen. Sekreterce teslim alınmasından bir yıl sonra yürürlüğe girecektir. Bununla beraber, şayet fesheden Taraf Devlet, o yılın bitiminde bir silahlı çatışma içindeyse, fesih silahlı çatışmanın bitiminden önce yürürlüğe girmeyecektir.
2. Böyle bir fesih bildirimini, feshin yürürlüğe girmesinden önce meydana gelebilecek herhangi bir suç açısından, Taraf Devletin işbu Protokol çerçevesindeki yükümlülüklerinin ortadan kalkması sonucunu doğurmayacaktır. Aynı şekilde böyle bir fesih bildirimini, feshin yürürlüğe girmesinden önce, Komite tarafından görüşülmekte olan herhangi bir hususun ele alınmasına devam edilmesine hiçbir şekilde hanel getirmeyecektir.

Madde 12

1. Herhangi bir Taraf Devlet bir değişiklik önerisinde bulunabilir ve bunu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine ibraz edebilir. Genel Sekreter bunun üzerine, değişiklik önerisini Taraf Devletlere, önerilerin görüşülmesi ve oylanması amacıyla bir Taraf Devletler Konferansı düzenlenmesini isteyip istemediklerini bildirmeleri talebiyle iletacaktır. Böyle bir bildirim müteakip, dört ay içinde Taraf Devletlerin en az üçte birinin Konferans yapılmasını istemesi durumunda, Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler himayesinde Konferansı toplayacaktır. Konferansta hazır bulunan ve oy veren Taraf Devletlerin çoğunluğu tarafından kabul edilen herhangi bir değişiklik önerisi onay için Genel Kurula sunulacaktır.
2. İşbu maddenin 1 inci fıkrasına uygun olarak kabul edilen bir değişiklik önerisi Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylanıp Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğunca kabul

edildiğinde yürürlüğe girecektir.

3. Yürürlüğe giren bir değişiklik önerisi, öneriyi kabul eden Taraf Devletler için bağlayıcılık kazanacaktır. Diğer Taraf Devletler ise, işbu Protokolün hükümleri ve daha önce kabul etmiş oldukları herhangi bir değişiklik ile bağlı kalmaya devam edeceklerdir.

Madde 13

1. İşbu Protokolün eşit derecede geçerli olan Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri Birleşmiş Milletler arşivlerinde saklanacaktır.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri işbu Protokolün onaylı örneklerini Sözleşmeye Taraf ve Sözleşmeyi imzalamış bulunan tüm Devletlere iletacaktır.

Ek - 3

Birinci beyan

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmaları ile İlgili İhtiyari Protokolün onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan beyanın metni

Türkiye Cumhuriyeti işbu İhtiyari Protokolün hükümlerini yalnızca tanıdığı ve diplomatik ilişki kurduğu taraf devletlere karşı uygulayacağını beyan eder.

İkinci beyan

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmaları ile İlgili İhtiyari Protokolün onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından Protokolün 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrası ile ilgili olarak yapılan beyanın metni

1. Türkiye Cumhuriyeti İhtiyari Protokolün 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca, Türk mevzuatına göre askerliğin zorunlu olduğunu, ancak Türk vatandaşlarının kanuni rüşt yaşını tamamlamadan zorunlu askerlik hizmetine tabi tutulmadığını, Türk Askerlik Kanununa göre, askerlik hizmetinin 20 yaşına girilen yılın 01 Ocak tarihinde başladığını, seferberlik ve olağanüstü hallerde ise yükümlülerin 19 yaşında askere alınabildiğini beyan eder.

Türkiye'de gönüllü askerlik uygulaması yoktur.

Bununla beraber, Askerlik Kanununun 11 inci maddesi, sadece deniz ve jandarma sınıfları ile gedikli küçük zabıtlık için asgari 18 yaştan itibaren gönüllü askere almayı öngörmektedir. Ancak, İhtiyari Protokolün getirdiği yaş düzenlemesine uygun olan bu madde uygulanmamaktadır.

İhtiyari Protokolün 3 üncü maddesinin 5 inci fıkrası ile Protokol kapsamı dışında tutulan askeri okul öğrencileri de zorunlu askerlik uygulaması çerçevesinde yer almamaktadır. Bu öğrenciler, Türk mevzuatı uyarınca asker tanımı ve askeri hizmet yükümlülüğü dışında tutulmuştur.

2. Askeri liselere ve astsubay hazırlama okullarına kabul ise gönüllülük esasına, giriş sınavında başarıya ve veli ve yasal vasilerin muvafakatına bağlıdır. İlköğretimini tamamlamış, asgari 15 yaşında bu okullara gönüllü olarak kabul edilen öğrenciler, okul ile ilişkilerini istedikleri zaman kesebilirler.

Üçüncü beyan

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmaları ile İlgili İhtiyari Protokol'ün onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından Protokol'ün 3 üncü maddesinin 5 inci fıkrası ile ilgili olarak yapılan beyanın metni

Türkiye Cumhuriyeti, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmaları ile İlgili İhtiyari Protokol'ün 3 üncü maddesinin 5 inci fıkrası ile ilgili olarak, bu fıkra da zikredilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 29 uncu maddesine yönelik çekincesinin tüm geçerliliğini koruduğunu beyan eder.